

بررسی مد زنان ایتالیایی در دوران رنسانس

سید ماهسون سجادی

مدرس گروه طراحی لباس، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان

msajjadib@yahoo.com

هدیه ترابی

دانشجوی کارشناسی، گروه طراحی لباس، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان

چکیده

مد رنسانس در ایتالیا شکوفا شد و زنان ایتالیایی در این دوره به طور چشمگیری به مد و لباس پرداختند. با توجه به منابع اندک توصیف دقیقی از مد در این دوره موجود نمی باشد اما تفاسیر هنری به طور محدود به بیان آن می پردازند. قوانین در دوره رنسانس تعیین می کرد که پوشش هر کس چگونه است و پارچه ها و لباس ها به نوعی طبقه اجتماعی شخص را عنوان می کرد. زنان در این دوره روزانه چندین لایه لباس می پوشیدند و لباس ها برای راحتی نبود و جنبه نمایی داشت. زنان از لباس ها برای تعریف از خود در انتخاب لباس و جلوه گری استفاده می کردند و در کل مد به عبارتی فانتزی بود. در جامعه امروزی افراد آزادند که هر چه که می خواهند بپوشند اما مد رنسانس دقیقا برعکس این بود و افراد بسته به کلاس خود مجاز به پوشیدن لباس بودند.

کلمات کلیدی: مد، لباس زنان، رنسانس، ایتالیا

مقدمه

رسانس یا دوره نوزایی و دوره تجدید حیات، جنبش فرهنگی مهمی بود که آغازگر دورانی از انقلاب علمی، اصلاحات مذهبی و پیشرفت هنری در اروپا شد. آغاز دوره نو زایش در سده ۱۴ میلادی در شمال ایتالیا بود. این جنبش در سده ی ۱۵ میلادی، شمال اروپا را نیز فراگرفت و در طول سه قرن در سراسر اروپا انتشار یافت. رسانس، یک تحول ۳۰۰ساله بود که از فلورانس در ایتالیا آغاز شد و به عصر روشنگری در اروپا انجامید. رسانس ایتالیا نخستین تجلی رسانس سرتاسری در اروپا بود، که باعث گذار از دوران قرون وسطی و ورود به قرون جدید در اروپای مدرن شد. یک دوره ی دگرگونی فرهنگی بزرگ و دستاوردی که در ایتالیا در طی سده ی چهاردهم آغاز شد و تا سده ی شانزدهم ادامه یافته بود. در سده ی ۱۵ و ۱۶ میلادی دانش و هنر پیشرفت‌های عظیمی در ایتالیا به وجود آورد و هنرمندانی که با دیدگاهی تازه‌تر به جهان می‌نگریستند آثار ماندگاری را خلق کردند.

ایتالیا اولین کشور اروپایی بود که تأثیر رسانس را بر تکامل لباس را دید. این روند در پایان قرن پانزدهم به دلیل ثروت و استقلال بزرگترین شهرهای ایتالیا چون ونیز، جنوا و فلورانس ظاهر شد. در همان زمان، مد به اصطلاح بورگوندی بر دیگر قلمرو اروپا مسلط بود. اما رسانس تمرکز مد از بورگوندی را به مد ایتالیا تغییر داد. بیشتر اطلاعاتی که درباره مد رسانس وجود دارد، از توصیفات مکتوب و تفاسیر هنری ناشی می‌شود چرا که شواهد فیزیکی مربوط به مد و پوشاک، به استثنای چندین تکه پارچه ی موجود در مجموعه‌های موزه ها، برخلاف آثار معماری و مجسمه سازی این دوره مدت‌هاست که از بین رفته‌اند. بنابراین باید درباره ماهیت لباس در این دوره به حدس ها اکتفا کرد. اگرچه تعداد زیادی توصیف مکتوب وجود دارد، اما این توصیفات تنها عناصری را میتوانند توصیف کنند که توسط نویسنده مورد توجه بوده است، بنابراین بسیاری از جنبه ها نادیده گرفته شده و بیان نشده اند. منابع هنری امکان تجربه بصری بیشتری را فراهم می‌کنند و ترکیب تصاویر هنری امکان ایجاد درکی نسبی از مد رسانس را به وجود می‌آورد، اگرچه اطمینانی کاملی در مورد نوع دقیق لباس و رنگ دقیق آن وجود ندارد.

مد ایتالیایی رسانس

مد ایتالیایی رسانس که سلیقه ای بهتر و ظرافت بیشتری را به نمایش می‌گذاشت، بر نحوه لباس پوشیدن مردم در کشورهای دیگر اروپا تأثیر زیادی داشت. از قرون وسطی، مد ایتالیایی در سطح بین‌المللی رایج بود، به طوری که شهرهایی در ایتالیا از جمله ونیز، میلان، فلورانس، ناپل، و رم منسوجاتی مانند مخمل، ابریشم و پشم تولید می‌کردند اما در دوره رسانس این مد به پیشرفت چشمگیری دست پیدا کرد و شهرت فراوانی یافت. در طول دوران رسانس، مد ایتالیایی برای مردان و زنان فوق العاده و گران قیمت بود و از مخمل، پارچه ابریشمی، روبان و جواهرات ساخته می‌شد، اما از این گرانی در طول صنعتی شدن مد کاسته شد. در ایتالیا بسیاری از برندهای مد ایتالیایی مدرن در اواخر قرن 19 و اوایل قرن 20 تأسیس شدند و در دهه 1950 و 1960، مد ایتالیایی محبوبیت و نفوذ خود را در سراسر اروپا افزایش داد و توسط یکی از قدرتمندترین خانواده های ایتالیا، یعنی مدیچی های فلورانس ترجیح داده شد. در قرن 15 و 16، مد ایتالیایی تحت تأثیر هنر میکل آنژ، لئوناردو داوینچی و رافائل بود.



تصویر شماره 1، نمونه مد ایتالیایی در قرن 15، تصویری از سسیلیا گالرانی، نقاشی شده توسط لئوناردو داوینچی در حدود سال 1489

مد در دوره رنسانس قوانین کاملاً جدیدی را اعلام کرد. قوانین تعیین می کردند که چه کسی می تواند چه چیزی بپوشد و یا چه چیزی نپوشد. لباس ها ثروت مادی شخص و طبقه اجتماعی وی را منعکس می کردند، برای مثال دختران و همسران تاجران ثروتمند اغلب لباس های مجلل تری از نسبت به اعضای خانواده های اصیل قدیمی می پوشیدند. این قوانین باعث شدند هر یک از طبقات اجتماعی متفاوت لباس بپوشند. علاوه بر اینکه مواد هر طبقه متفاوت بود، سبک آنها نیز متفاوت بود. به عنوان مثال، طبقه پایین به دلیل کارهایی که باید انجام می دادند، سبک لباس پوشیدن عملی تری داشتند و از موادی مثل کتان، پشم یا پوست گوسفند در پوشش خود استفاده می کردند از سوی دیگر، طبقات بالا از موادی مانند ابریشم، مخمل، پارچه ابریشمی و ساتن استفاده می کردند. طبقه بالا گزینه های بیشتری در میزان لباسی که می توانستند داشته باشند، داشتند. با این حال، با تفاوت در انواع مواد در طبقات بالا و پایین، عناصر اساسی یک لباس مشابه بودند.

لباس های این دوره با برجسته کردن قسمت های اصلی بدن، با لباس هایی با شیب های بسیار کشیده ی اواخر قرون وسطی متفاوت بودند. در لباس ها، عناصر لباس کمتر تکه تکه شده بودند و کلیت متعادلی به دست آورده بودند. سرپوش ها دیگر فرم های کشیده ای نداشتند و خطوط صاف افقی رایج شدند. لباس های زنانه با خطوط ساده تناسب داشتند، چرا که آنها را امتداد زیبایی بدن انسان، یعنی «پوست دوم» می دانستند. ایتالیا رابطه تجاری قوی با شرق داشت و مرکز صنعت ابریشم بود. بنابراین، هیچ گاه کمبودی در خصوص پارچه های زیبا و گران قیمتی چون پارچه های ابریشمی طرح دار، مخملی و ابریشم گلدوزی شده، نداشت.

لباس زنان

موقعیت شغلی، اجتماعی و اقتصادی جایگاه مردان را در جامعه مشخص می کرد اما زنان فاقد چنین طبقه بندی اجتماعی مشخصی بودند. در عوض، زنان، می توانستند از مد استفاده کنند تا جایگاه اجتماعی خود را تغییر دهند و با هر توان مالی و اجتماعی، لباس های مجللی بپوشند. زنان ایتالیایی اصطلاحاً مد باز بودند و مد برای آنان، به عبارت ساده، فانتزی بود. بر

خلاف زنان در سایر کشورهای اروپایی، آنها مطلقاً هیچ فرصتی برای اعمال قدرت یا انجام تجارت را نداشتند. بنابراین، از مد و لباس به شیوه ای زنانه برای متمایز کردن خود استفاده کردند.

در دهه 1460، مد زنان از لباس های یقه بلند و موهای بافته شده به دور سر به یقه های V شکل و بافته های بلندتر تغییر یافت و دامن های جمع شده و چین دار رایج شد. مد زنانه در آن زمان را می توان با یک کلمه تعریف کرد: پر بودن. در حالی که مردان برای برجسته کردن قسمت بالایی بدن خود تلاش می کردند، زنان برعکس عمل می کردند. قسمت بالا و سینه همیشه متناسب بود و کمر به عنوان ریزترین قسمت بدن برجسته می شد. سپس نیمه پایینی بدن با دامن های فوق العاده و رو به بالا تا حد امکان پر به نظر می رسید. آستین های گشاد و پف کرده محبوب بودند و زنان ثروتمند اغلب آستین های خردار داشتند. لباس ها این دوره برای راحتی نبود، زیرا زنان معمولاً روزانه 4 تا 5 لایه لباس می پوشیدند. لباس های زنانه شامل لباس هایی می شد که در زیر یک لباس کمر بند، که گیورنیا نام داشت، می پوشیدند. در زیر گیورنیا، زنان گامورا، لباس بلندی که کمر بلندی نیز داشت، به تن می کردند. بعضی هایشان آستین های جداشونده داشتند. لباس زیر یک لباس کتانی ساده بود که به آن کامیسیا می گفتند. زنان همچنین کفش های پاشنه بلند با نام پیانل می پوشیدند. کفش های پاشنه دار در آن زمان کمتر برای مد پوشیده می شدند و بیشتر برای کارکرد. زنان کفش های پاشنه دار می پوشیدند تا لباس هایشان در خیابان های نمناک و کثیف کشیده نشود.

به طور کلی لباس های زن ها در این دوره شامل لباس مجلسی، لباس، روپوش، و در هنگام حضور عموم، شنل بود. برای خانمها، سبک اصلی لباس مجلسی از نیم تنه ای تنگ ساخته می شد و سپس یک دامن پر شده تا میج پا آویزان می شد. در طبقه بالا لباس زنان بسیار دست و پا گیر بود و حرکت آنها را محدود می کرد. این معمولاً مستلزم کمک خدمتکارانی بود که لباس را به شخص بپوشانند، در حالی که زنان طبقه پایین تر لباس های سبک تری می پوشیدند و به راحتی می توانستند لباس را به تن کنند. همه لباس های زنانه شامل یک کتانی گشاد با جوراب های بلند تا زانو بود که برای محافظت از لباس پوشیده می شد. برای تمیز نگه داشتن لباس هایشان، زنان از پیش بند یا لباس های اضافه با لباس های کتانی و شیفته به عنوان لباس زیر استفاده می کردند. یک شنل تمام قد بسیاری از لباس های یک زن متاهل را هنگام حضور در خیابان می پوشاند و طوری طراحی شده بود که او را ندور از چشم نگه دارد چرا که زنان ثروتمند برای دید مردم عادی در خیابان لباس نمی پوشیدند. این زنان در خیابان ها کاملاً با پارچه های گران قیمت پوشیده شده و توسط گروهی از خدمتکاران یا زنان خویشاوند که اغلب لباس های مشابهی به تن می کردند، احاطه شده بودند. با این حال، زنان می توانستند در زیر شنل های خود نیز، لایه های مجلل بسیاری را از طریق بریدن لباس های بیرونی نمایان کنند. اغلب، زنان با بلند کردن لباس بیرونی خود برای نمایاندن، یک لایه متضاد مجلل در زیر یا یک تزئین ظریف به این اثر اضافه می کردند. لایه سوم لباس ها، که هیچ هدف کاربردی نداشت، لایه ای بود که به طور خاص برای بیان پوشیده می شد و بزرگترین هدف اجتماعی را انجام می داد. به طور طبیعی، لایه بیرونی، به ویژه آستین ها، با زیورآلات و گلدوزی با شکوه ترین تزئینات بود.



تصویر شماره 2، قطعه ای از نقاشی دیواری «تولد سنت جان باپتیست»، فلورانس، ایتالیا. دومینیکو گیرلاندايو، در حدود سال 1486-1490

در قرن پانزدهم، فلورانسی‌ها بیش از حد برای لباس خرج می‌کردند: مارتلیس‌ها یک خانواده نسبتاً مبهم، کم‌لباسی به ارزش چندین خانه بزرگ داشتند. با این حال، به نظر می‌رسد که زنان، به ویژه، از امکانات مد استقبال می‌کردند. بنابراین، ایتالیا به سرعت به جامعه‌ای تبدیل شد که خود را با لباس‌هایش تعریف می‌کرد. در این قرن لباس معمولاً به صورت نیم تنه و دامن جدا می‌شد و در قسمت کمر به هم متصل می‌شد، که تنوع بیشتری در سبک ایجاد می‌کرد. با این حال، بیشترین تنوع در جزئیات بود. نیم تنه می‌توانست آزادانه آویزان شود، یا از وسط جدا شده و با توری به هم متصل شود. پلیسه‌ها، پفک‌ها، زیره‌ها و برش‌ها با روبان و حتی با مروارید بسته می‌شد. یکی از نوآوری‌های بیشتر در لباس، بلندی آستین‌ها بود که مانند قبل، دست‌ها را نمی‌پوشاندند. نوع چین‌شدن دامن از چین‌های کارتریجی که به بیرون می‌پرداختند تا پلیسه‌های جعبه‌ای پهن متفاوت بود. از طرف دیگر، دامن را می‌توانست با یک بند کشی جمع کرد یا به‌طور سفت و سخت از بدن با یک بند نگه داشت. به‌طور مشابه، یقه‌ها را هم می‌توانست با بند کشی جمع کرد یا به اشکال مختلف برش داد که نیازی به تنظیم نداشتند. آستین‌ها تنوع بیشتری داشتند و معمولاً تکه‌های جداگانه‌ای بودند که بعداً به بقیه لباس بسته می‌شد. آستین‌ها اغلب با بدنه لباس متضاد بودند و می‌توانستند قسمت‌هایی از پیراهن را با به هم پیوستن درزها در فواصل یا با برش‌های عمودی در پارچه آستین، آشکار کنند. آن‌ها می‌توانستند تنگ، مخروطی یا گشاد باشند و اغلب قابل جدا شدن از لباس‌ها بودند. این آستین‌ها گاهی هدیه داماد به همسر جدیدش بود، اما می‌توانست از مادر به دختر یا خاله به خواهرزاده‌اش منتقل شود یا حتی اجاره شود. بنابراین در صورت نیاز می‌شد از آستین‌هایی با رنگ‌های مختلف با یک لباس استفاده کرد. شکل پف کرده و تزئینات گران قیمت، آستین‌ها را به مهم‌ترین زینت لباس تبدیل کرده است. زنان ونیزی به آستین‌های تنگ با تزئینات دقیق و آستین‌های پایین پف‌کرده علاقه داشتند. در مقابل، زنان فلورانسی ترجیح می‌دادند تا شب‌های طبیعی بیشتری داشته باشند. تنوع بیشتر در لباس با مواد مختلف، حاشیه‌ها، روف‌ها، دکمه‌ها، زیور آلات، جواهرات، گلدوزی‌ها،

کمربندها، روسری ها و کفش ها امکان پذیر بود. به عنوان اکسسوری، خانمها از دستمال های فانتزی که با مروارید، منجوق دوزی شده و با توری، دستکش و کیف های بزرگ تزئین شده بود، استفاده می کردند که به کمر بند متصل می شد. زنان و مردان به طور یکسان مراقب بودند که اکثریت فردی شدن و پارچه را بر روی قسمت بالایی بدن متمرکز کنند، در نتیجه لباس ها به آنها اجازه می داد تا منطقه بیشتری از فضا را اشغال کنند و بنابراین کنترل خود را بر آن منطقه گسترش دهند و حس قدرت را به نمایش می گذاشتند.



تصویر شماره 3، برونزینو الئونورا دی تولدو و پسرش ، فلورانس 1545

در قرن شانزدهم، خانمها دامن لباس های خود را که در کمر تنگ و در جلو باز بود، بسیار گشاد می پوشیدند و قسمت پایینی یک زیرپوش بسیار غنی را نشان می دادند که تا زمین می رسید و پاها را کاملاً پنهان می کرد. این، مانند آستین های پف دار، که به صورت دایره ای تا مچ می افتاد، در مجموع یک مد معمولی رنسانس ایتالیا بود. غالباً موها را به صورت رول برگردانده و با سنگ های قیمتی تزئین می کردند و کلاه کوچکی بر آن پوشانده می شد که بدر یک طرف یا بالای سر قرار می گرفت و با زنجیر، جواهرات و پره های طلا تزئین می شد. بدن لباس همیشه بلند بود و به جلو اشاره می کرد. در طول قرن شانزدهم، مد رنسانس بین لباس های باستانی و مدرن جدایی قائل شد. در واقع، شاید بتوان گفت که مدهای کنونی ما منشأ خود را از همان زمان آغاز کرده اند این لباس های مد رنسانس، که کاملاً با لباس های دوران باستان تفاوت دارند، نوع رایجی را تشکیل می دهند که از آن به بعد انواع بی پایان لباس های مردانه و زنانه از آن نشأت گرفته اند. و شکی نیست که مد به طور مداوم هر از گاهی به عقب و جلو تغییر می کند، گاهی به مدل اصلی خود باز می گردد و گاهی از آن دور می شود.



تصویر شماره 4، لباس ها، مدل مو و سرپوش زنانه، قرن 16 ایتالیا

در دوران رنسانس، رنگ‌ها اهمیت نمادین قرون وسطایی خود را به نفع انتخاب رنگ‌های طبیعی زنان از دست دادند. مفهومی که در اثر "خانواده در فلورانس رنسانس" لئون آلبرتی منعکس شد، هنگامی که جیانوزو به لیوناردو دستور داد که «هر رنگ روشنی را که برای پوشنده مناسب است» انتخاب کند. در حالی که بسیاری از رنگ‌ها در دوران رنسانس اهمیت خود را از دست دادند، سیاه در اواخر قرن پانزدهم با جدیت، وقار و اقتدار همراه شد با این حال، معانی سنتی رنگ‌ها به طور عمده تابع هزینه‌های رنگ‌های مختلف ب و پارچه‌های رنگ‌شده گران‌قیمتی که می‌توانستند از آن برخوردار شوند، بود. قرمز چرمیسی رنگ محبوب و گرانترین رنگ در فلورانس و ونیز بود.



تصویر شماره 5، پرتره بانوی جوان اثر کارلو سرسا، 1635

مد رنسانس، پیشانی بزرگ را برای زن زیبا می دانست. خانم ها در این دوره موهای جلوی سرشان را می زدند تا خط رویش مو کم شود و پیشانی بلند تر به نظر برسد. همچنین موهای بور در دوره رنسانس مطلوب بود، پس خانم های ایتالیایی مو های خود را پس از شانه زدن در مخلوط شراب و روغن زیتون ، در زیر نور خورشید پهن می کردند تا موهایش سفید شود. آنها از گوگرد و آب اسیدی ریواس، لیمو و یا گردو نیز برای سفید کردن موهای خود استفاده می کردند. مدل موی زنان در آن دوران به وضعیت تاهل زن بستگی داشت. اگر زنی مجرد بود، موهایش را معمولاً به صورت فرهای گشاد می آراست و هنگامی که ازدواج می کرد ، شروع به پوشاندن موهای خود با بافت های تنگ می کرد. لوازم جانبی محبوب زنان در آن دوران برای مو ، کلاه گیس و قیطان، لنزا که طناب چرمی بود که دور سر برای صاف نگه داشتن موها بسته می شد، ترینزاله که یک توری موی صاف بود که در پشت سر پوشیده می شد و گاهی اوقات منجوق می شد، بود.



نتیجه گیری

در کل مد در رنسانس نیاز بسیار خاصی را در زندگی زنان برآورده کرد. اگر چه قوانین نوع پوشش و لباس ها را تعیین می کردند اما با این حال زنان با مد توانستند حضور خود را در جامعه با پوششی که داشتند، نمایان کنند و تصویری برای ارائه به جامعه بسازند. ویژگی های منحصر به فرد جامعه ایتالیا باعث شد مد به گونه ای که در جوامع دیگر نمی توانست، شکوفا شود. رنسانس در ایتالیا، مهد هنر دنیا، تاریخی فوق العاده را خلق کرد و آثار بی نظیری را از خود برجای گذاشت.

منابع

<https://en.wikipedia.org/wiki/Renaissance>

https://en.m.wikipedia.org/wiki/History_of_Italian_fashion

<http://www.renaissance-spell.com/Renaissance-Fashion.html>

<https://steel-mastery.com/italian-costumes-of-renaissance-period-xv-century>

<http://www.inquiriesjournal.com/amp/777/2/womens-fashion-and-the-renaissance-considering-fashion-womens-expression-and-sumptuary-law-in-florence-and-venice>

<https://www.leaf.tv/articles/hairstyles-in-the-renaissance-period>